

ПОЛЕМИКА ГНАТЮК - ЦАМБЕЛ, ЇЙ ПРЕДПОСТАВКИ И КОНСЕКВЕНЦИ

Розправа приказує полемику Гнатюка зоз Цамбелом на початку ХХ століття на вецей як сто боки машинопису; конфронтує окреме Гнатюково роботи Русини прешовскей епархії и їх бешеди, Руски населеня у Бачки, Словацци чи Русини?, Чи руска бешеда словацка? зоз Цамбелову монографію *Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov (Východoslovenské nárečie)* v Turčianskom Sv. Martine 1906. S.624 и указує же Цамбел и теди кед ше противставял Гнатюкови на веліх местох индиректно дава Гнатюкови за право. Од теї полемики по нешка, и методологіино и у заключеньох, вона ше предлужує при других авторох на половки ХХ століття полемизовац буду у лінії Гнатюка - Гавриіл Костельник а у лінії Цамбела Марія Гаговска (вироятно псевдоним Ондreja Галяги); на концу ХХ ст. як предлужене мож видзиц и мою полемику зоз П.Р.Магочийом и його истодумніками.

Розправа визначує два фундаментални здобутки Гнатюково: методологіини, же язык не пресудне мерадло за културни и национални идентитет Русинох Пряшовщини и южней Угорскей и же треба дияхроنیю интердисциплінарно проєктовац на план синхронії а не обратно як то Цамбел, Гаговска и Магочи робя, и, други здобуток, же култура, и то регионална култура Русинох, може буц, и є, у основи національного идентитета а не держава у хторей же Русини нашли и жию а ані чувство, як то Цамбел, Гаговска и Магочи доказовали, не може буц критеріюм з яким ше обективно одрека история глібша од ХХ сторочя.

Цамбел словакизацію Русинох трима як природну и готову ствар и таку вец проєктує дияхроно, цо антиисторійни поступок хтори и при Гаговскей и при Магочийови закончи у трох огришеньох о елементарну историографску методологію: 1. з исторійним редуцціонізмом вибера ше лем гевти факти и події хтори русински национални идентитет виключую зоз восточнославянського, дзе українски найчитлівши, контекста и з хторим ше русинске питанє спатра преїг подійох од 1918. на далей; 2. преїг етнологійного критеріюма зуже ней матичней території на Карпати и 3. преїг субективного перспективізма дзе ше чувство у самовияшньованю бере як тварди критеріюм націоналней припадносци зоз чим ше национални идентитет зводзи на ровень психології а не обективізує ше у исторії як шор исторійних релацийох и вязох хтори творя национални идентитет.

Окреме индикативне же Гнатюк розликує ступні словакизації Русинох як Словакох и Руснацох. За Цамбела Словак то уж восточни Словак односно Виходняр. За Цамбелом то буду повторйовац и Гаговска и сучасни

словацки диялектологове, а часто и гевти русинисти хторим лингвистика зужує национални и културни идентитет на язичне питане. Руснак Югославиї то Словяк на Пяшовщини, вшелїяк при Гнатюкови.

Сумарно, русинске питане Цамбел хаснує як политични аргумент у стабилизацию словацкей державотворности; исти аргумент Галага респективно Гаговска омегча до идеї за снованьом восточнословацкей регионалней автономії, голем так шлїдзи зоз, у явности мало познатеї, розправи Гаговскеї **Naša reč, gramatika pre vyšše tridy gimnazii bačvaňskych Rusnakoč** (Byvne prerobene vedl'a spisu "Gramatický rozbor východnej slovenčiny", "Svojina" Košice 1949). На истей популяції, пряшовских и бачких Руснацох (Руснацох у половки XX ст. Гаговска ше будзе намагац витвориц руснацки регионални и културни идентите знука словацкей нації а Костельник русински регионални идентитет знука українскей нації, на шлїду Гнатюка. Нешка и сам дзелїм идею и праксу Гнатюка и Костельника о русинским регионалним и културним идентитету знука українскей нації, як контрастановиско Цамбелови, Гаговскеї и Магочийови.

Становиска и линия роздумованя Цамбела, Гаговскеї и Магочия у сущности иду на руку гевтей политичней и историйней пракси хтора науково, точнейше нїби науково, фундаментує и санкционує асиміляцію Русинох (Руснацох до гевтого державотворного народу у чиєй держави Русини) Руснаци жию. Так Руснаци у Словацкей нїби природно виходняре односно восточни Словаци; у Мадярскей були Угроруси а нешка су Мадяре руснацкей респективно грекокатолицкей вири як цо и у Словацкей цо иснує нїби руснацка вира; у Америки су Карпаторутени точнейше англійскобешедни Американци хтори ше здогадує же су карпаторутенского походзєня и там маме штучну метаязичну и метакултурну традицию хтора же упина постац окремна нация на штучним метаязику, вецей пре политичну конюктуру нешка як пре природни потреби; у Югославиї маме намаганє за югославянскими Руснацами же би пошвидко були Югославяне, Серби або Горвати.

Як єдини ратунок и историйни ориентир остава нам Гнатюк и за нїм Костельник односно идея и пракса русинского регионального културного идентитета знука українского национального идентитета. Цамбел то гоч индиректно не могол одрекнуц на велїх местох своєї розправи. У тим смислу полемики Гнатюка и Цамбела мушимє ше ище вше врацац.